

oords heeft
recht huns
wier nage-
van hulde

gen, in zijn
ht, een be-
zeker zich
steld, maar
ending met
Kerken ge-
in den kring
aartelijk zal

uis, die niet
te Gronin-
Theologi-
de der Gro-
Synode,
ultimatie
kzaam aan-
kelijk leven.
eginsel der
et weinig bij
htrbond en
er geestver-
aar ook wie
ht, had cer-
overtuiging
en, die God
an, die onze
en fier ook
gediend.

le N. R. Cr.
en:

Paarl, theo-
de V. U.)
het Victoria
gevalen plaats
jen.

hte Afrikaner,
naliteit. Van
hij te Stellen-
n goede van
ijn voorganger,
n dat de heer
ter wille van
aan. Aan de
heer Joubert
et deel, dat er
am studeeren.
is een oprecht
Nederlandsche
bina 10 jaren

kaner van zoo
een professio-
nenoeming van
en Jingo super-
enfouten, wel-
landsche Afri-
as der Jingo's
wenschen onze
ven.

van den heer
het Victoria-
oorzaak van

iet alleen een
warm vriend
ook een be-
e overtuiging
daar aan de
gische studien
nemen is dan
te benoeming
chrift te vol-
graad in de
rsteit te ver-

t is het zeker
dingen op zoo
wichtig ambt
wordt. Reeds
te benoeming,
hopen mogen,
ere benoeming
beteekenis zal
land en Zuid-
Joubert toch
doed gebruikt,
le naar Europa
bewegen niet
staansche, maar
cholen te gaan.
en invloed is
1 Afrikaansche
ndeert, in den
s toegenomen.
moette of kos-
oorlijke voor
te studie, die
nde vruchten
in de toekomst
hij te Stellen-
al onderwijzen
n ook, dat hij
len en dat God
nd en volk tot

gemeente Axel,
erd. Electrische
Gravenhage.
el van het Socia-
el van een Neder-
d werd omdat
le op den titel,
moesten.

et nog niet zoo
der mijner lezers
igt wanneer hij
leven, titel van
des heeren Hui-
denken, dat hij
an wij toch naar
leester "sociaal"

kelijk voordoen,
eruststellen door
dat deze opstellen
et bedocht, niets
erige propoosten,
naar om oprechten
geen aanje te
aan, — wat een
ref, dan ook alter-
et dat betreft ook
ik ook, of ieder

Burgemeester, ze zoo had kunnen schrijven als
Burgemeester HUIZINGA.

Dan, ik weet, dat er onder de lezers van mijn
Leestafel ook zijn, bij wie het woord „sociaal“
niet zoo ontstemt; bij wie het intederend aan-
name gewaarwordingen opwekt. Ik heb voor jaren
eens een anecdote gehoord — als ik mij wel her-
inner, afkomstig van wijlen Professor LAND, —
van een ietwat bejaarde en kerkische juffrouw
in Engeland, die hem geestdriftig had gezegd,
dat zij voor zich aan de preek van haar geliefden
prediker al genoeg had als deze maar dat éne
dierbare woord MESOPOTAMIE uitsprak.

Toch zullen er onder mijn lezers, bij welke
„sociaal“ evenveer een machtig langtevoel opwekt
als eens bij die oude juffrouw „Mesopotamie“,
wellicht enkele zijn, die al hebben zij er ook
niet bepaald tegen — maar niet van — wel
enigszins verwonderd staan, dat nu juist 'n
BURGEMEESTER sociale opstellen maakt.

En ik moet zeggen, het doet ook wel een
beetje vreemd.

Vooral als je den titel zoo pas voor je hebt.

SOCIALE OPSTELLEN
door
J. HUIZINGA,
Burgemeester
der Gemeente Axel.

Doch voor wie nu maar eenmaal weet, hoe
hier de vork in den steel zit, zal echter alle ver-
wondering, bevreemding en wat dies meer zij,
spoedig wijken.

De zaak toch is zoo gelegen, dat het wel
opstellen zijn van den heer HUIZINGA, den Bur-
gemeester van Axel, maar niet van den Bur-
gemeester van AXEL, den heer HUIZINGA.

Wie dat nog niet ziet, kan het vermenen
uit het: *Ben woord aan den lezer*, dat de
auteur aan zijn boek laat voorafgaan en
waarin hij o.m. schrijft: „Gedurende den tijd,
dien ik besteed heb in den dienst der Christe-
lijke Arbeidersbeweging, vernam ik meer dan
eenmaal de klacht, dat men zoo weinig voor-
lichting had bij het behandelen van onderwerpen
uit het Verenigingsleven.“

Dit deed mij besluiten, sedert ik in mijn
tegenwoordige positie overging, in mijn weig-
rige uren de onderwerpen, die ik in vergaderingen
had behandeld, om te werken tot Opstellen.“

De cursivering is van mij.

Met deze woorden, die aan duidelijkheid niets
te wenschen overlaten is, mij dunkt, alles opge-
helderd.

Voor dezen bundel opstellen over sociale
onderwerpen, mag men dankbaar zijn.

De heer HUIZINGA is een „selfmade man“;
hetzij zoo. Maar, — ik had eens het
voortrecht hem in 'n volksvergadering te hooren
spreken, 'n man niet zonder talent en die met zijn
talent op een voor allen beschamende wijze heeft
gewoekerd. 'n Man, die zoals met deze zijn
Opstellen bleek, in de arbeiderswereld met
scherp oog heeft rondgezien, en daarbij ook
niet heeft verzuimd, over de arbeiderswereld met
grootte helderheid van geest na te denken. En,
niet alleen uit eigen ervaring, maar ook door
studie te maken van wat door anderen is ge-
zegd en geschreven, kent hij de arbeiderswereld
in haar tegenwoordige beweging. Ik kan mij
denken, dat, waar hij eertijds in de vergade-
ringen van Patrimoniumpati sociale onderwerpen
behandelde, men zich gaarne door hem liet
voorlichten.

Uit deze, thans door den heer HUIZINGA, in
de weinige vrije uren, die zijn Burgemeester-
schap hem lieten, in Axel omgewerkte 20 Op-
stellen, heb ik veel geleerd.

Nieuwe dingen geleerd, oude dingen vaak
beter leeren begrijpen.

Hij zelf brengt deze Opstellen onder drie
rubrieken en wel: 1°. HET ONTWAKEN VAN HET
VERENIGINGSLEVEN onder de WERKLIJDE.

Hier vindt men o.m. lezenswaardige stukken
over het gildewet; de organisaties in Duitsch-
land; de beweging in Engeland; de eerste
neutrale organisatie ten onzen; over „Pati-
monium“ en de organisatie onder de Roomsche
Katholieke arbeiders.

2°. HET GOED RECHT VAN DE CHRISTELIJKE
WERKLIJDE VERENIGINGEN, wat dan bepleit
wordt in de zakelijk geschreven Opstellen over:
roeping en belang van den Christen-werkman;
het Socialisme met zijn „historisch materialisme“
en zijn „meerwaarde theorie“; het Anarchisme.

3°. DE TAAL VAN EENE CHRISTELIJKE WERK-
LIJDE VERENIGING.

Waarin o.m. de waarlijk voorlichtende Op-
stellen een plaats kregen over: het behandelen
van sociale onderwerpen; het verzekeringbe-
drijf; coöperatie; vakbeweging.

In dit boek is een schat van mijlver ver-
kregen kennis bijeengegaard, waarvan niet alleen
onze werklieden, maar ook anderen goed zullen
doen notitie te nemen.

Het ware te bejammern geweest, indien de
aanteekeningen, tot deze Opstellen „omgewerkt“
in de laden der schrijftafel van Axel's Bur-
gemeester ongebruikt waren blijven liggen.

Ook de aandacht onzer predikanten zij op
deze Opstellen gevestigd.

Onder hen toch zullen zeker niet worden ge-
vonden de mannen, die, zoals de heer Huizinga
zegt, „schouderophalend spreken over hen, die
den strijd aanbinden tegen de sociale onrecht-
vaardigheden van onzen tijd“.

Hier en daar stuitte ik in het overigens vlot
geschreven boek op een kleine misstelling, zoo
b.v. op p. 100: „Er is, helaas! in onse dagen
nog zooveel idealisme op te merken“. Ook is de
uitdrukking: „Deapeers“ op het eerste gezicht
niet bepaald duidelijk, en daarom minder ge-
wenscht.

Verenigingsleven.

NEDERLANDSCH BIJBELGENOOTSCHAP.
II.

In ons vorig artikel wzen we op den om-
vang van den arbeid van het Nederlandsche
Bijbelgenootschap, die echter nog niet zoo groot
is, dat men zou kunnen zeggen, dat men is
waar men wesen moet. Terecht sprak de Voor-
zitter van het genootschap in zijn openingsrede
van de jongste algemeene vergadering dit uit,
daarbij herinnerende aan het bekende woord
van Dr. Singels, dat we in navolging van hem
citeerden.

Het valt intusschen niet weg te cijferen, dat
men van positief christelijke zijde om nog heel
andere redenen dan de genoemde padagogie
betreurt, dat ons volk zoo weinig zijn Bijbel
leest en kent, al kan dan ook ieder Christen
ten volle en van harte instemmen met deze
zijn woorden:

„Onze beschaving is in hare beste bestand-
deelen gemoed met het bedroevende feit, dat
voor den Bijbel hoe langer zoo meer de rang
te betekenis als volksboek verloren gaat, dat
hij niet meer als vroeger door de beschaafden

gelezen en gekend wordt. Een machtig en
invloedrijk instrument, men mag zeggen wat
men wil, van volksoontwikkeling en volksbe-
schaving gaat verloren“.

Wie zou deze woorden niet geheel en al
willen beaamen?

Betx zou nog wat verder gaan. Te oorde-
deelen naar zijn schoon werkje over de Be-
schaving zou hij die zoogenaamde „beschaafden“,
wien Dr. Singels dezen schoonen naam nog
geeft, maar die het „volksboek“ bij uitnemend-
heid niet meer lezen en kennen, wel enigszins
achteruit willen dringen uit de rij van hen, die
waarlijk beschaafd zijn. Echte beschaving, zoo
zegt deze geleerde, en zeer zeker volkomen te-
recht, brengt alleen het christendom aan.

Met deze en dergelijke uitspraken kunnen uit
den aard der zaak ook zij medegaan, die niet
als wij — en als trouwens ook Betx zelf, de
schrijver van het kloekke boek „De Bijbel Gods
Woord“, waarvoor hem ere toekomt — den
Bijbel als het eeuwige en onveranderlijk Woord
Gods beschouwen, dat ons wijst den weg ter
eenwige zaligheid.

Vandaar dan ook, dat de voorzitter van het
Bijbelgenootschap in zijn meergenoemde rede,
doelende op Dr. Singels' woorden, aldus voort-
ging:

„Door deze woorden rijst bij ons het ver-
moeden, dat de geachte spreker een ander
standpunt inneemt dan wij, want hij betreurt
uit een oogpunt van volksoontwikkeling en volks-
beschaving de onkunde van ons tegenwoordig
geslacht ten opzichte van den Bijbel.“

„Wij daarentegen betreuren in de onkunde
in de voornaamste plaats het weerstaan van de
ontwikkeling van het godsdienstig element, want
die onwetendheid spreekt tot ons van een
totaal gemis van de begeerte, om bevrediging
te vinden voor de hoogere, geestelijke belangen
van den mensch.“

„Dat gemis spreekt tot ons van oppervlak-
te, het getuigt van een materialistisch geest,
het heeft de vervreemding van de Kerk
doen ontstaan, maar wat erger is, ons volk
wordt gebracht op een weg, die scheidt van de
Levensbron“.

Schoone woorden ongetwijfeld; woorden, waar-
bij wij ons ganschelijk kunnen aansluiten.

Maar toch... zouden wij op onze beurt
haast willen schrijven:

„Door deze woorden rijst bij ons het ver-
moeden, dat de geachte spreker een ander
standpunt inneemt dan wij“. Om dan voort
te gaan met een: „Wij daarentegen...“

Wat toch is de zaak?

Wanneer men het slot van de laatste zin-
nede nitzondert en let op al het overige, dan
bemerkt men niet zooveel verschil tusschen het
standpunt van den redenaar, hier aan het woord,
en dat van Dr. Singels.

Hoe ongaarne mist men in de aangehaalde
zinnen een klaar en duidelijk antwoord op
de groote levensvraag: Wat denkt u van den
Bijbel, is hij Gods Woord?

Hoe ongaarne mist men er den weerklank van
Petrus' woord: „Gij hebt de woorden des ewi-
gen levens!“

Kentering ten goede is er zeer zeker geko-
men — zoals in den brief, die in het vorig
artikel werd opgenomen, gezegd werd — in de
rampenstelling van het bestm van het genoot-
schap; maar hoe verblijvend zou het niet zijn,
indien die kentering daarin nog duidelijker ken-
baar werd, dat men zich zoo positiever dan tot
nu ging uitspreken over wat men denkt van den
Bijbel.

Zeker, wie ook zich opmaakt, den Bijbel te
verspreiden, we zullen hem gaarne steunen (als
hij tenminste den Bijbel onaangetast laat), hij
moge de verspreiding al dan niet als Dr. Singels
alleen willen ter oorzaak der beschaving.
Maar dit neemt niet weg, dat de samenwerking
zooveel iuniger en harteliker gaat, wanneer men
samen op het standpunt staat, dat de Bijbel
Gods heilig en onfeilbaar Woord is, en als men
van dat standpunt in zijn uitspraken doet blijken.

Vandaar, dat het niet anders dan het Bijbel-
genootschap ten goede kan komen wanneer zijne
mannen in de woorden, waarmee zij hunnen
kostelijken arbeid aanbevelen, de vraagheid plaats
laten maken voor klaarheid en duidelijkheid,
die nu nog hier en daar ontbreken.

Gelukkig, dat die klaarheid en duidelijkheid
niet overal ontbreken. Immers hooren we in
deszelve rede elders woorden van forsch toon
en klank, die hieronder gaarne worden over-
genomen. Evenwel, niet slechts daarom vinden
se hier een plaats, maar tevens omdat ze uiteen
setten, waarom het Ned. Bijbelgenootschap is
overgegaan tot den verstandigen maatregel, den
boekhandel door het verlenen van behoorlijke
korting in de exploitatie van den Bijbel meer
dan tot dusver te betrekken.

Waarom, zoo vroeg de Voorzitter zich toch
af, waarom kent men in Nederland den Bijbel
zoo weinig?

En aldus luidde zijn antwoord:

„Het ongelooft, de laatzinnigheid, de zede-
loosheid stelt zijn geschriften overal verkrijgbaar,
de Bijbel daarentegen is in de groote plaatsen
vrijwel alleen te vinden bij een niet groot aantal
depothouders, boekhandelaars die het stempel
van christelijk dragen en waar de groote massa
niet henen gaat om zich van boeken te voorzien.
Op kleine plaatsen is meestal de predikant of
een particulier de depothouder.“

„Waarom niet men den Bijbel niet in de
winkelkast van iederen boekhandelaar? In kleine
plaatsen in den bij allen bekenden dorpswinkel?“
„Naast de lectuur die naar beneden voert,
had men moeten plaatsen het boek dat ons zegt,
dat de wijsheid van boven er eene is vol van
barmhertigheid en goede vruchten.“

„Naast de lectuur die de stof en uitsluitend
de stof verheerlijkt, had men moeten plaatsen
het boek dat ons vraagt: Waarom weegt zij-
lieden geld uit voor hetgeen niet verandert kan?
en uwen arbeid voor hetgeen niet verandert kan?“

„Naast de lectuur die de wanhoop predikt,
had men het boek moeten plaatsen dat ons den
levenston der hope doet hooren: Neigt
u oor en komt tot Mij, hoort en uwe ziel zal
leven.“

„Men heeft het helaas niet gedaan. Degeen,
bij wien de begeerte is ontstaan een bijbel te
bezitten, en die fierlijk navraag doet, zal er ook
kunnen krijgen, zelfs kosteloos, maar in plaats
van, — verontschuldigd de triviale uitdrukking,
— reclame te maken voor den bijbel, heeft
men het boek toch min of meer verborgen. Nu
ja, men kan er wel een krijgen maar alleen in
een zeker soort winkels. Mijns insiens is dat
verkeerd.“

„Ik weet het wel, dat er meer, en dat er
zeis zeer veel meer toe behoort, om aan den
bijbel een eereplaats te geven, dan het boek bij
ieder boekhandelaar verkrijgbaar te stellen.
Ik weet wel, dat het onze handel en wandel,
onze onderlinge liefde, geheel ons persoonlijk
getuigenis moeten zijn, die onzen van het geloof
vervreemden broeder of zuster doen vragen naar
de diepe oorzaak van den vrede die ons deel
is, indien wij in alle nederigheid des harten
God dienen, opdat zij heilbegeerig de handen

uitstreken naar die schriften, die van Christus,
den Levensvorst, getuigen, om die naarstig te
onderzoeken.“

„Maar wat ik wensch is dit: de onverschillige
van heden moet op de meest gemakkelijke
wijze in de gelegenheid gesteld worden om zich
een bijbel aan te schaffen. Laat hem, aanvan-
kelijk slechts gedreven door nieuwsgierigheid,
om te weten wat in dat oude boek staat, een
exemplaar koopen, wellicht zullen door Gods
genade zijn oogen onder de lezing opengaan,
en zijn onverschilligheid plaats maken voor de
vraag: Wat moet ik doen om zalig te worden?
Maar om dien onverschillige te bereiken, moet
hij bij zijn boekhandelaar, die hem voortzet van
zijn mondaine lectuur, ook een bijbel kunnen
vinden“.

Zal de nieuwe maatregel nut stichten?
God geve het.

De mensch, die christen, heeft zich niet over
de vraag naar succes af te tobben, indien hij
maar verstandiglijk raait aan alle wateren.

„Geve God, dat ieder overtuigd zij van den
cisch om te getuigen niet door wapengekletter
en trompetgeschal, maar door een eenvoudig
Gode gewijd leven, van de heerlijkheid van het
kindschap Gods! opdat ons volk bewaard worde
van verdere afval, en het leere inzien dat de
Bijbel geen devies is, waarmee men in zekere
kringen aardich succes heeft, maar het Boek,
dat de heilbelofte bevat die, indien aanvaard,
levenskracht schenkt en sterfennood geeft.“

Officiële Berichten.

In de maand September a.s., waarschijnlijk
Dinsdag 6 September, zal D.V. te Utrecht de
22e Centrale Diaconale Conferentie der Geref.
Kerken plaats hebben. Ter vaststelling van de
agenda worden de diac. der Geref. Kerken
vriendelijk uitgenoodigd, de punten van behan-
deling te willen openden voor 1 Augustus a.s.,
aan het adres van den 1en secretaris.

Het comité:

P. J. J. MEIJ, voorzitter, Arnhem.
J. H. KOK, vice voors., Kampen.
W. v. D. LINDEN, 2e secret., Utrecht.
J. ANDRIJSEN, penningw., Groningen.
N. ANDON, Klundert.
S. BAKKER, Leeuwarden.
J. G. v. D. BURCH, Leeuwarden.
C. F. v. MEIJERVELDT, Amsterdam.
H. S. v. WAGEN, Haarlem.
R. BROEKHUIZEN, 1e secret., Meppel.

Meppel, juni 1910.

Vergadering van de Gereformeerde
Kerken der Classis Dordrecht op
4 Mei 1910 in de Wilhelminakerk
te Dordrecht.

Da. Meynen, die deze vergadering preside-
ren zal, opent haar; laat zingen Ps. 134: 1, 3
leest den 48ten psalm; en gaat haar voor in
gebed.

Nevens hem nemen Da. Warner als scriba
en Da. Hepp als assessor zitting.

Bij afwezigheid van den actuaire leest Da.
Warner de notulen der laatste vergadering, die
zonder wijziging door de vergadering goedge-
keurd en vastgesteld worden.

Onderwijl hebben Da. Hoek en Schoemakers
de credentiebrieven geinspecteerd; zij rappor-
teeren nu de weinige vertegenwoordigende
kerken.

Bij monde van Da. van Dam doen de Depu-
taten voor de Zending enkele mededeelingen
omtrent den Zendingarbeid.

Op 30 juni zal in Musis Sacrum te Dordrecht
een klassieke zendingdag worden gehouden;
iedere kerke welke haar leden tot bijwoning
daarvan op.

Uit een schrijven van Dr. Esser is gebleken
dat deze bijzonder verblijd is over Dr. van
Stokkum's benoeming en uitsending; en voorts
dat het Gouvernement bereid is op allerlei wij-
ze de oprichting van het Hospitaal te steunen.

Verder wordt nog medegedeeld, dat de col-
lecten voor de uitsending van Dr. van Stokkum
hebben opgebracht f 2098.30; die uit de classis
Dordrecht f 169.35 —

De vacaturebetreuen worden geregeld. De kerke
van H. I. Ambacht, die verlang een eigen
Dienaar des Woords ontvangt, vraagt er geen
aan; en aan de kerke van Noordeloos, schoon
haar aanvraag nog niet is ingekomen, worden
toegewezen Da. Kuol voor 5 juni, Da. Vogel
voor 3 juli en Da. v. d. Kamp voor 7 Augustus.

Thans heeft de afvaardiging ter Particuliere
Synode plaats.

Van de Dienaren des Woords zullen Da. v. d.
Kamp en Da. Meynen de kerken der classis
vertegenwoordigen; Da. Hoek en Da. Schoe-
makers zullen zoo noodig hunne respectievelijke
plaatsvervangers zijn.

Van de Ouderlingen worden afgevaardigd de
broeders M. A. Los van Zwijndrecht en W.
Stans van H. J. Ambacht; bij eventuele ver-
hindering hannerzijds zullen de broeders Z. van
Schelt van Dordrecht en G. Suiker van Brand-
wijk ter Synode gaan.

Aan de Synode zal worden voorgesteld de
deputaten uit het ressort der classis opreue
voor hunne functie te benemen.

Door Da. de Jonge worden nog enkele mede-
deelingen gedaan aangaande de bestaande en
een voorgestelde nieuwe regeling in sake art.
11 en 13 D. K. O.

Van de classis Barendrecht is een schrijven
ingekomen over een mingewenschte verhouding
tusschen de kerken van Heineoord (el. Baren-
drecht) en van Puttershoek (el. Dordrecht). De
classis besluit hierop te antwoorden, dat zijde
kerk van Puttershoek met aandrang heeft op-
gewekt de afgebroken correspondentie met de
kerk van Puttershoek wederom op te nemen.

Bij de rondvraag naar art. 41 D. K. O.
ontpint zich een breede discussie over het al
of niet wenschelijke van een openbare schuld-
belijdenis door doopdelzen, die in een openbare
zonde zijn gevallen.

De classis wijst Da. Heij en Da. v. d. Kamp
aan om over dit vraagstuk een rapport uit te
brengen.

Een voorstel dat de classis voortaan om half
elf vergadere, ook bij deze rondvraag gedaan,
wordt verworpen.

De kerke van Antwerpen vraagt advies in
sake tractementverhooging van haren Dienaar
des Woords.

De classis benoemt op haar verzoek Da. de
Jonge tot deputaat in dezen; bepaald met het
doel al de kerken van Nederland tot onder-
steuning van Antwerps kerke op te wekken.

Na de pauze wordt de behandeling der Be-
lijdenisvragen, ter vorige vergadering afgebroken,
voortgezet. Hoewel er nog steeds een breede
minderheid blijkt te bestaan, die tegen letterlijke
vaststelling van dergelijke vragen bezwaar heeft,
heeft niemand er op tegen de door de commissie
ad hoc voorgestelde vragen aan de kerken als
model aan te bieden.

De kerke van 's Gravenveel wordt aangewezen
om de kerken der classis tegen Donderdag 4
Augustus ter vergadering saam te roepen. Da.
Hepp gaat voor in dankgebed.
De voorzitter sluit de vergadering.
Op last en in naam der Classis:
CHR. WARNER, scriba.

Buitenland.

Denemarken. Godsdienstige en
kerkelijke toestanden in Kopen-
hagen.

Wanneer men den wasdom van het geestelijk
leven naar het meer of minder bezocht worden
van Christelijke samenkomsten afmeten mag,
dan kan men zeggen, dat Kopenhagen in een
bloeienden staat verkeert.

Op een Woensdag in Februari sprak in de
hoofdstad van Denemarken de Noorweegsche
prediker Albert Lund voor een schare van duiz-
enden menschen, die nauwelijks in de groote
Garnisoenskerk plaats vinden kon. Niet voor
het eerst werd te Kopenhagen de stem van den
Noorweegschen revivalist gehoord. Vele da-
gen lang had hij vergaderingen geleid, waarbij zich
telkens een groote menigte verdrong. Tegelijk
waren de twee grootste vergaderlokalen der
stad, Bethesda en Solaam, waar tegen entree-
geld populaire voordrachten over de leer
der laatste dingen gehouden werden, even-
eens vol menschen, en dat op een gewonen
werkdag. Wanneer men nog daarbij in aan-
merking neemt, dat de Christelijke jongelings-
en jongedochtersverenigingen er bloeien en zich
uitbreiden; dat een goed georganiseerd vereeni-
ging „den dienst der tafelen“ verricht; dat de
Godsdienstige verenigingen in den regel goed bezocht
worden; dat men zich voor den arbeid der uie-
en inwendige zending veel offers getroost; — dan
is het niet te miskennen, dat er op het terrein
van het godsdienstige leven in Kopenhagen
niet de rust des doods gevonden wordt. In
tegenwoordig, er is leven en beweging. Of die
beweging in de goede richting voortschrijdt, is de
vraag.

Het is ook een verblijvend teeken, dat
boeken van Christelijke schrijvers afveek vinden.
De werken van Skovgaard-Petersen, die zich
voornamelijk tot het opkomend geslacht wendt,
evenals die van Olof Ricard, wiens boek
„Christus en zijne getrouwen“, reeds 6 maal
werd herdrukt. De aandacht van het Christelijk
publiek in Denemarken viel in den laatste
tijd bijzonder op een werk van een bekend
predikant, een man van betekenis, — H. Mar-
tensen, kleinsoon van den bisschop H. L.
Martensen, schrijver van een Ethiek.

De titel luidt: „Geloof en twijfel“. De schrijver
deelt met groote oprechtheid mede, hoe hij 23
jaar lang, onder innerlijke bestrijding en twijfel
aan de waarheid van de leer der Kerk en aan
dezer waardigheid, het ambt van predikant
bekleed had, totdat hij eindelijk rust vond in
het geloof in den gekruisgiden en verresen
Heiland. Voor een psychiater moet dit boek
van groote betekenis zijn, en voor apologeten
is het een arsenaal waartuit menig wapen kan
gehaald worden.

Maar hoe is het met de Lutherische Kerk,
die in Denemarken zoo nauw met den Staat
verbonden is, gesteld? De geest van Søren
Kierkegaard werkt daarin kennelijk na. Kier-
kegaard was een man die het officiële Chris-
tendom dat in zijn dagen opgeld deed, het
Christendom van de volkmassa, met alle kracht
weestond. Hij leerde dat het Christelijk leven
begint met de leer van de zonde; het zonde-
bewustzijn wordt daarvan de drijfkracht. Het
tegenovergestelde van de zonde is het geloof.
De eisch om in Christus te gelooven, bestaat
hierin, dat men Hem gelijkvormig wordt, —
niet naar de gestalte der heerlijkheid, maar naar
die der vernedering, gelijk Hij op aarde in de
nederige knechtsgestalte wandelde. De roeping
van den Christen is dus, een navorger van Christus
te worden in den staat van vernedering, in de
liefde tot den naaste, in de onvoorwaardelijke
overgave aan het ware, in het aan de wereld
gestorven zijn, in lijden, niet alleen innerlijk
maar ook uitwendig, door haat, vervolging en
spot. Het Christendom dat hij rondom zich waarnam
(hij leefde van 1813—1855) hield hij voor
een afval van het Christendom. Het van buiten
komend lijden is weg; de ernst van een beslis-
sende keuze om voor Christus te leven, wordt
niet meer gevonden. Kierkegaard kwam er dan
ook toe de Kerk, het kerkbezoek, het ambt en
de ambtsdragers te veroordeelen. Toen eenmaal
bij de begrafenis van een algemeen geacht en
verdiensterlijk bisschop der Lutherische Kerk,
die altijd zeer geerd geweest was en die veel
aardschen voorspoed gehad had, gezegd werd,
dat de overledene behoort tot de getuigen der
waarheid, geraakte hij buiten zich selven van
verontwaardiging.

Veel predikanten, die Kierkegaard's invloed
aangewezen, vinden het drukkend en lastig, dat
zij eene Kerk moeten dienen met eene bejide-
nis, en roepen daarom om een vrije Kerk, die
geheel los moet zijn van den Staat. Dat eene
vrije Kerk alleen bloeien kan wanneer zij op
het fundament eener welomschreven belijdenis
staat, schijnen zij niet in te zien.

Er zijn in Denemarken voornamelijk vier
richtingen op godsdienstig gebied. Men heeft
er de Evangelisatie, die de inwendige
zending drijft, die men met de Engelse
Methodisten op één lijn kan stellen. Voorts de
Grundtvigianen, die het symbool boven den
Bijbel stellen en sterk voor de vrijheid der Kerk
ijveren. Dan heeft men een hoog-kerkelijke
richting, die de Lutherische Kerk in haar in-
richting en haar episcopaat zoekt te handhaven.
Ten vierde zijn er, die een brug willen slaan,
waarover degenen die nu van de Kerk ver-
vreemd zijn, weder tot haar kunnen teruggeleid
worden, en die in christelijk-socialen zin wer-
ken. De moderne Theologie heeft in
Denemarken nog weinig aanhangers; hetgeen
te verklaren is uit het feit dat die richting
voornamelijk door Duitschers wordt voorgestaan,
en men al hetgeen uit Duitschland komt met
wantrouwen bejegt.

Maar niet te miskennen is het, dat er zich
in Denemarken leven openbaart. Waar leven is,
komen ook zielelijke uitwassen; dit komt ook
in Denemarken aan het licht. Zoo kwam de
Noorweger Barratt in Kopenhagen samenkom-
sten houden, waarbij het spreken in tongen
voorkwam. Op die samenkomsten werd de aan-
dacht gevestigd, doordat een der lichtinnigste
tooneelspelsters met haar beroep en verleden
brand en zich bij de gemeenschap die Barratt
gevoerd had, voegde, waarin zij tegenwoordig
nog dikwijls als spreker optreedt. De kerkelijke
gezinden hebben tegen dit spreken in tongen,
noch mondeling noch in geschrift gepolemeerd.
Het vuur dat in de